

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. Instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1500—; pt. particulari Lei 800—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 500—. În străinătate Lei 2000—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 20—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Veliclu**

S u m a r u l :

Măsura valorilor reale. — Suprapopulațiune și morală. — Titu Maiorescu și Ardealul. — Filosofia lui Henry Ford. — Bursa. — *Cronica*: Criza în Portugalia. Conjunctura în Statele Unite. Dolarul. Prețurile în Elveția.

Măsura valorilor reale.

Mulți s'au împiedecat în ultimul timp de fenomenul instabilității instrumentului de măsurare al valorilor economice, care este moneda.

S'a zis, că moneda, ca unitate de măsură la schimbul valorilor, ar trebui să fie neapărat stabilă, invariabilă, deoarece la biroul de verificare al măsurilor s'ar aplica imediat o contravenție, dacă de ex. metrul, litrul sau kilogramul ar fi astăzi mai mici decât ieri. Dacă deci măsurile de lungime, volum și greutate sunt obligate să rămână neschimbate, atunci de ce și cum se face, că nu intervine nicio instituție pentru apărarea unității monetare? Mai ales că fenomenul are două aspecte, fie ca o depreciere a valorii nominale, fie ca o devalorizare, aceasta din urmă ca un incident sau accident, până când cea dintâi este o diminuare continuă, lentă, a forței intrinsece a monedei, o cădere independentă de marile evenimente istorice.

În cursul unei lungi perioade de pace, chiar neturburată de războaiele econo-

mice s'a putut înregistra în toate țările și totdeauna o scădere lentă, dar continuă și sigură a valorii instrumentului de schimb și de măsură al pieții, ba s'a putut verifica chiar, că este cu neputință a se realiza vreodată o stabilitate monetară perfectă.

Aceasta fiind realitatea istorică dată, nu ne rămâne decât să observăm, să verificăm, să meditam și în sfârșit să tragem concluziile teoretice precum și consecințele practice în ce privește condițiunile de măsurare ale valorilor reale.

De fapt, niciuna dintre valorile economice *materiale*, — precum niciuna dintre cele *dinamice* pendente de materie — luată în sine și de sine, nu este stabilă la durată. Metrul, litrul, kilogramul în sine sunt valori indiferente, deoarece realitatea economică se găsește în substanța obiectelor măsurate. Moneda însă, ca unitate de măsură se deosebește de toate celelalte prin faptul, că ea însași *vrea să fie o valoare, care să se măsoare pe sine însași*. Așa dară întâlnindu-se în monedă două funcțiuni incompatibile, una din acelea va trebui să cedeze: ori va-

Acolo departe, față în față cu inamicul se bat cu dârzenie copiii, frații, părinții noștri.

Să nu le slăbim rezistența făcând să circule minciunile lansate de inamic.

loarea ei să fie reală, economică, — dar atunci trebuie să fie variabilă; ori să fie stabilă, constantă, invariabilă, dar atunci va trebui să fie numai nominală, legală și resp. indiferentă din punct de vedere valoric.

Atunci cum se va face măsurarea valorilor reale economice, dacă etalonul monetar este în general, atât de viciat, sau vicios?

Într'adevăr, organismul economic cel sănătos, atât cel individual, cât și cel social național sau internațional, acționează și reacționează totdeauna prompt și conștient. Orice neglijență a unui econom de orice categorie, sau orice absență dela datorie a altui subiect economic, se suplinește și se recepționează de altul mai vigilent, mai diligent. Organismul economic fiind totdeauna viu, treaz și conștient de sine, dispune de un sistem minunat de măsurare al valorilor reale prin comparația părților constitutive și componente ale patrimoniului economic total. Astfel organismul economic, ca unitate economică, funcționează în întregime sa ca un sistem de măsurare al valorilor economice, cuprinzând în sine chiar și moneda și biletul de bancă. Dar acest mic articol ar depăși cadrul propriului său titlu, dacă s'ar abate asupra cauzelor, cari provoacă deprecierea monetară, precum ar fi de exemplu raportul dintre scont și dobândă sau fiscalitatea.

Rămânând deci la *sistemul organic* de măsurare al valorilor reale, — sistem care la aparență funcționează în mod automat, dar care, de fapt lucrează conștient, se pare a fi interesantă o comparație între prețurile maximale din *Edictul lui Dioclețian* dela a. 301 d. Hr.) și între prețurile curente ale zilelor noastre de astăzi.

Comparația aceasta prefinde însă un etalon comun de măsurare și ne obligă să căutăm o valoare economică reală, care să ne servească drept numitor, comun resp. ca termen de comparație. Nu cumva se găsește printre numeroasele obiecte maximalizate vreunul, care să se potrivească în rolul de *unitate de valoare reală*?

¹⁾ Vezi articolul „Asigurarea valorilor reale“ din Nr. precedent al „Revistei Economice“.

Într'adevăr, Edictul lui Dioclețian stabilește prețul maximal al unui ou la un Denar.¹⁾

Așa dară convertindu-se prețurile actuale pe relația prețului curent al ouălor, ajungem ușor la scop.

Se va găsi cu mirare, că unele obiecte au și astăzi aceeași valoare reală, ca și acum 16 veacuri, dar altele s'au ieftinit și altele s'au scumpit.

De ex. carnea de vită, slămina, merele sau plata frizerului, a lucrătorului și altele similare sunt taxate și astăzi cu valori egale.

Dar vinul de masă, Romanii lui Dioclețian îl beau mai scump decât noi, cari nici nu ne gândim să plătim kilogramul cu 1200—1500 Lei.

Doar brânzarii și pantofarii noștri cu prețurile lor de astăzi pe caș, brânză sau încălțăminte, ar fi căzut sub sancțiunea tăierii capului, depășind cu mult prețurile maximale din Edictul lui Dioclețian.

Aceste exemple dovedesc, că măsurarea valorilor reale cu ajutorul acestui sistem poporal și natural (oul și găinele, oaia și bovinele) este posibilă chiar și fără paritățile monetare. Ambele sisteme se verifică reciproc.

În concluzie: Concepția poporală și creștină a economiei naționale mai are și acest punct fix și anume, că economul conștient, măsurându-și averile disponibile — inclusiv moneda și biletul de bancă — e liber să se gândească și poate să socotească oricând relația valorică reală de interdependență dintre părțile patrimoniului economic ce Domnul și Stăpânul lumii i le-a încredințat gospodăriei sale.

V. VLAICU.

Suprapopulațiune și morală.

În legătură cu problema suprapopulațiunii s'a pus și întrebarea, dacă este moral sau imoral, de a pune piedeci și restricțiuni artificiale natalității. Fără îndoială, că o regulare rațională a natalității ar rezolva multe chestiuni economice și sociale, dar cuprinde în sine și

¹⁾...„Ova No. quattuor * quattuor“, adică: ouăle, patru bucăți, patru Denari.

unele riscuri grave cari cad greu în cumpănă când voim a trage o concluziune.

În natura liberă — la animale — echilibrul natalității se menține în mod automat. Animalele au anumite perioade fixe de reproducție, cu o surescenență asemenea fixă. Numai omul face excepție de norma aceasta, la el ne jucând rol periodicitatea. Omul se reproduce în oricare anotimp și în orice climat.

La animale posibilitatea de reproducție stă în raport direct cu posibilitatea de alimentare pe care o oferă însăși natura. În ani de belșug atât ierbivorele cât și carnivorele au ce se hrăni și surescenența neavând altă grijă decât reproducția, se înmulțesc repede. Anii de secetă sunt frâna acestei înmulțiri. Ierbivorele nu au ce mânca; migrează și se împrăștie în alte regiuni, și atunci nici carnivorele nu mai pot vâna din belșug. Urmarea e o stagnare sau chiar o micșorare a natalității.

Vedem deci, că natura nu lucrează după principii morale cari sunt numai concepțiuni de ale omului, și cari variază dela trib la trib, dela națiune la națiune, și dela epocă la epocă.

Țara cea mai reprezentativă pentru restricțiunea natalității era Franța. Regula era doi copii de familie. Toată lumea găsea aceasta în ordine, și se simțea bine cu acest sistem. Era țara cea mai nivelată ce privește situația economică. S'a observat de altfel, că natalitatea scade automatic, cu cât bunăstarea materială e în creștere. Omul sărac e de obicei bogat în copii. Dar și aici sunt excepții. În Canada spațiul vital e foarte mare și natalitatea chiar la farmeri bogați, e asemenea mare. Familii cu 10—12 copii sunt un lucru obișnuit.

Cu toate că echilibrul economic în Franța era menținut prin sistemul de doi copii, totuși unii economiști și-au dat seama că directiva aceasta socială nu poate avea bun sfârșit între actualele stări politice din Europa. S'au ridicat glasuri cari preziceau un dezastru pentru națiunea franceză, fiindcă prin restrângerea natalității se producea o stagnare în creșterea populațiunii față de alte țări limitrofe, a căror populațiune întrecea de două-trei ori pe cea a Franței. În cele din urmă faptul acesta în sine, nu trebuia să alarmeze pe unii patrioți francezi, fiindcă ce aveau de-a face grijile Franței cu populația din alte țări? — fiecare țară să-și vadă singură de proletarii săi. Rezonamentul acesta nu ar fi fost rău, dacă nu ar fi intervenit momente politice și mândria națională franceză, care ținea la tradiția că Francezii sunt primul popor în lume și trebuie să se

mențină pe o poziție conducătoare nu numai culturală, ci și politică. Între popoare, ca și între indivizi, lupta pentru existență este inevitabilă. Franța nu numai că avea un spațiu vital suficient pentru populația sa în însăși țara mamă, dar posedă — după Anglia — imperiul colonial cel mai vast din lume. Spațiul acesta vital trebuia apărat față de tendința de expansiune a țărilor limitrofe. Împrejurarea aceasta a silit pe Francezi să facă eforturi tot mai mari, ca armata lor să fie ca număr în raport cu aceea a vecinilor lor. În curând însă se dovedi că Franța nu e în stare să susțină întrecerea aceasta, deoarece natalitatea scădea din ce în ce, așa încât în ultimul deceniu precedent războiului din 1914/18, stagnarea populațiunii a fost evitată numai grație imigrării străinilor. Franța a rămas în felul acesta cu o armată inferioară față de alte țări conducătoare ale Europei.

În ideologia socială națională o împiedecare artificială a natalității este socotită ca un lucru imoral. Din contră natalitatea trebuie stimulată prin toate mijloacele. Punerea în practică a acestor principii, a avut o influență covârșitoare asupra evenimentelor din ultimii decenii depe continentul nostru.

În țări industriale suprapopulate, a sprijini o creștere a natalității, este o încercare cu mult mai gravă, decât în țări agricole.

În o gospodărie agricolă limita de saturație a populației, peste care ea de fapt nu mai poate trece, se poate împinge foarte departe, deoarece solul cultivat intensiv și variază, poate nutri o populație foarte numeroasă. În Egipt pe un teritoriu cultivabil de 35.000 km², trăesc 17 mil. oameni, adică aproape 500 locuitori pe km² și cu toate acestea nu se observă nicio emigrare.

În țări industriale, unde 50—70% a populației este masată în orașe, situația se prezintă cu totul altfel. În oraș lucrătorul se poate baza în existența sa numai pe leafa pe care o primește. Aceasta trebuie împărțită cu minuțiozitate pentru ca să acopere hrana de toate zilele. O singură abatere dela limita de cheltuieli propusă, poate răsturna întreg bugetul familiei pe mai multe săptămâni. Plugarul este stăpân pe glia sa, și nimeni nu-l poate mișca de acolo. Muncitorul e mult-puțin un sclav cu soldă fixă, și poate fi concediat virtual orișicând. La plugar o înmulțire a familiei nu este un lucru prea grav, deoarece e o putere de lucru în plus în gospodărie. O bucată de pâine și un adăpost va putea avea acasă oricând. Numărul țărâ-nimei care nu are nici atâtă, este încă foarte

mic, și nu constituie o primejdie pentru ordinea socială, mai cu seamă dacă intervine și statul prin instituțiile sale de ocrotire socială.

În mișcările sociale din acest secol criza agrară din țările suprapopulate nici nu a provocat atâtea griji, ca problemele muncitorești.

Muncitorul lipsit de proprietate imobilă și mobilă și de capital rulant, plutește desrădăcinat în mediul social. Un astfel de element constituie în permanență un focar de nemulțumire și de amenințare; el poate fi împăcat numai cu sprijinul colectivității, adică al statului. Dar și statul numai până atunci o poate face, până când cauze interioare sau exterioare nu-l împiedică. Indată ce mijloacele statului seacă și muncitorul nu mai poate fi susținut nici în caz că nu găsește de lucru, nici în caz de invaliditate, el e aruncat în brațele anarhiei. Se pune atunci întrebarea, la ce folosește stimularea natalității la un astfel de element? Este moral de a aduce an de an în lume o sucrescență al cărei viitor nu este asigurat în niciun chip? Este mai moral a împrăștia în jurul său nesiguranța și mizeria, decât să le previi din capul locului?

Să urmărim numai unde ajungem cu o natalitate nelimitată. În primul loc trebuie să constatăm, că producțiunea bunurilor nu ține de loc pas cu înmulțirea populațiunii. Putem lucrul acesta constata nu numai la producătorii cu venit fix ci și la aceia cu venit variabil. Un lefegiu sau un meseriaș poate să trăiască relativ confortabil între împrejurări normale, până ce are, numai unul sau doi copii.

Cazurile când el va putea prospera, se răresc în raport cu creșterea familiei. Ar urma ca pentru copii să se găsească mijloace de existență prin dezvoltarea continuă a industriei și meseriilor, sau prin colonizări. Dat fiind că această evoluție nu se poate face în însași țara de baștină, în mod fatal se va crea o tendință de expansiune spre exterior.

În trecut expansiunea aceasta a fost posibilă fără primejdii, prin emigrațiune. De obicei însă emigranții și-au durat peste mare alte căminuri, și în curând au uitat de patria mamă, asimilându-se noului mediu, așa că a doua generație nu mai era conștie de originea sa. Îngrădirile aduse emigrațiunii după primul războiu mondial, au suprimat în cea mai mare parte posibilitățile unei evacuări pașnice ale unei suprapopulațiuni. Sunt țări însă cari până în anii precedenți războiului actual, au continuat cu trimiterea populației spre alte țări. În Elveția și

Sveția două țări cu o civilizație superioară, clasele muncitorești și intelectuale sunt în mod conștient pregătite, pentru o emigrațiune. Obiectivul lor nu sunt însă numai țările de peste Ocean, ci în genere toate țările din Europa și alte continente. Emigranții aceștia nu sunt simpli muncitori cu brațele, ci muncitori specializați în diferitele branșe industriale. Specialiști în mecanică, inginerie, chimie etc. va să zică îndeletniciri unde se cere o instrucțiune superioară: Găsim Elvețieni și Svedieni în Persia la exploatarea de petrol; în America de Sud la construcții de căi ferate și șosele; în laboratorii industriale de tot felul etc. A lor e lumea.

Dar ce să facem cu milioanele de simpli muncitori la bandă care constituie proletariatul Occidentului? A favoriza înmulțirea acestui element, înseamnă a dirija țara spre expansiune, adică spre războiu, deoarece date fiind stăvilarele puse unei emigrațiuni, suprapopulația aceasta nicio țară nu o va primi în mod benevol. Iată deci ce înseamnă a introduce o morală specifică în organismul economic.

Urmărind mai departe teoria socialismului național, ajungem la paradoxul interesant, că războiul nu e un lucru imoral. Paradox e numai în raport cu principiul creștinesc de a face binele și a evita răul, însă nu în raport cu teoriile sociale naționale, căci altfel principiul natalității nelimitate nu ar avea niciun suport plauzibil, și expansiunea spre alte țări nu ar putea fi motivată.

Față de morala aceasta a coatelor viguroase, care are de principiu că numai cel mai tare supraviețuește în lupta pentru existență, teoria unei restricțiuni a natalității ca bază a unei viitoare fericiri a popoarelor, pare a presupune o evoluție efică pentru care omenirea de azi nu este încă pregătită în mod suficient. Tocmai cazul Franței o dovedește că o moralitate unilaterală în privința aceasta poate duce la un dezastru național, pe când dacă ar fi adoptată de întreaga colectivitate omenescă, probabil că am face un pas înainte spre o epocă mai fericită, deoarece cu o natalitate mereu crescândă, va veni de sigur o epocă în care pământul nu va mai putea cuprinde vietățile sale, și nu va mai exista un spațiu vital pentru orișicine.

E. VANCU.

Fără să știi, lupti și tu într'un front, și arma ta este tăcerea.

Titu Maiorescu și Ardealul.

Românii ardeleni, sub stăpânirea streină dinaintea războiului trecut, se adresau regulat frașilor din țara mamă, solicitându-le sprijin moral dar și material. Interesele lor în capitala Țării Românești erau susținute mai cu seamă de intelectuali din provincia noastră trecuți și stabiliți la București, fie temporar fie pentru totdeauna.

Înțelegerea pe care o găseau Ardelenii la unii din frași, poate fi caracterizată prin următorul exemplu:

La cele dintâi împrumuturi publice interne făcute de România au participat prin subscripții un însemnat număr de instituții și Români din Ardeal. Aceste titluri de credit se amortizau, la fel ca și azi, prin trageri la sorți cu câștiguri însemnate.

Ca să vie în ajutorul Românilor ardeleni Ministrul de Finanțe Sturza, un mare patriot, a dispus unui funcționar superior din minister, să treacă regulat în lista câștigurilor este la sorți, mai multe numere, titluri deținute de instituții sau de Români cari trăiau în Ardealul subjugat.

Inovația a fost cât se poate de laudabilă și patriotică.

În felul acesta poporul nostru era ajutat în mod efectiv, sub o formă care nu lăsa urme de bănuț din nicio parte.

Ministrul Sturza nu și-a făcut titlu de glorie din acest act măreț, care-l onoră, ci l-a ținut multă vreme secret. Lucrurile au mers bine atâta timp cât funcționarul din minister, care avea însărcinarea respectivă specială și secretă, și se bucura de încrederea ministrului, a înțeles rostul acestui ajutor frățesc.

Se întâmplă însă, la unii oameni, că dispar repede sentimentele naționale și interesul colectiv e transformat în interes individual. Așa s'a petrecut și în cazul citat. Domnul funcționar superior din minister, prin abuz de încredere, într-o bună zi a început să încaseze singur și chiar în tovărășia altora, câștiguri este la sorți după procedeu consimțit și admis numai instituțiilor și Românilor din Ardeal, cari duceau o viață foarte grea și aveau nevoile de aceste ajutoare materiale.

Odată descoperită încercințarea săvârșită de acel funcționar înalt din minister, s'a produs — cum era de așteptat — mult zgomot public în jurul acestui caz.

Pe înflător, mărețul fapt l-a onorat și va trăi mereu în sufletul poporului ardelen care-l păstrează amintirea cuvenită.

Iar fapta celuilalt rămâne un exemplu urât, condamnat de toată lumea, care dezonoarează pe autor.

Românii cari treceau în Țara Românească, aveau unteul scop de a lupta într'un elimat mai prielnic pentru cauza comună neamului nostru: desrobirea și unirea. Din acest motiv, ei au ținut o strânsă legătură, zi de zi, ceas de ceas, cu poporul rămas încă sub stăpânire maghiară. În felul acesta au întărit speranțele și au grăbit împlinirea idealului național.

Între Românii ardeleni stabiliți în Țara Românească au fost însă și de aceea cari, deși au ajuns la situațiile cele mai înalte în conducerea statului, s'au depărtat cam mult de poporul român din Ardeal. Dacă numim un caz, acela al lui Titu Maiorescu, este tocmai faptul că, dela el, Românii ardeleni așteptau mai mult.

Nu-i vom contesta calitățile dovedite în multiplele domenii în care a activat cu folos și succes, ci vom face constatarea simplă pe care istoria, de sigur, o va înregistra cu toată obiectivitatea și imparțialitatea.

Titu Maiorescu, deși ardelen de obârșie, toată viața lui a avut cu Românii din Ardeal legături extrem de restrânse.

E de ajuns să amintim, că niciodată nu a fost în satul în care s'a născut tatăl său, Ion Trifu, profesorul de mai târziu Ion Maiorescu, undeva pe Târnave. Deși se face și azi caz de rudenie ce ar exista între familia Maiorescu cu nemuritorul Petru Maior, totuși nu a existat între aceste familii niciun raport de rudenie.

Cu unchiul său bun, protopopol Popea dela Caransebeș, a purtat o corespondență neînsemnată, iar când acesta era pe patul de suferință, Titu Maiorescu, călătorind în străinătate, s'a abătut pe la Caransebeș să-l vadă. Atunci l-a cunoscut pe eminentul profesor de limba română Velovan cărui mai târziu l-a făcut propunerea să treacă în România. Lui Popea nu l-a căzut bine această propunere și-i scrie lui Titu Maiorescu că, Velovan e cel mai bun profesor pe care-l are, să nu-l ia, să-l lase aici, în Ardeal, că în România dispun de alte mijloace și viața e alta, Velovan e mult mai necesar să fie în Ardeal.

Cât a trăit Popea a rămas și Velovan în Ardeal, dar după moartea acestuia Titu Maiorescu nu l-a mai lăsat dincoace.

Mai amintim că, la Brașov, trăia o mătușă bună a lui Titu Maiorescu, care abia auzise — după chiar mărturisirea ei, făcută unui membru al Academiei Române, în viață de nepotul care ajunsese ministru în Țara Românească. Nu venea

Titu Matescu nici la Braşov, deşi atel a pe-trecut câţva ani, ca elev.

Repetăm, fără să contestăm calităţile şi meritele lui Titu Matescu, stabilim doar raporturile pe care a înţeles să le aibă cu Ardealul, din care el însuşi se trăgea. Poate e bine să se ştie acestea.

Deci să nu ne ascundem după deget ei să privim lucrurile aşa cum sunt, să le spunem pe nume, în public, cu curajul caracteristic poporului român, că numai aşa vom servi cu folos cauza acestui neam.

Să fie uita cazul lui Titu Matescu?

Deocamdată ar fi de dorit. Şi cu atât mai mult, că, astăzi în Ardealul de Nord ne a rămas subţ acelaşi utregă dominaţie străină o parte însemnată din sufletul poporul nostru.

ION OPRIS.

Filosofia lui Henry Ford.

Nu mulţi vor şti, că magnatul industriei americane Henry Ford, pe lângă că este un bun om de afaceri, la baza acţiunilor sale există şi un anumit sistem filosofic. Acest lucru pare şi natural, fiindcă nu ne putem închipui, ca un intelectual de seama lui H. Ford, să nu-şi fi format o concepţie proprie despre ceea ce se numeşte lume şi viaţă.

Nu de mult H. Ford a fost interviuat de un reporter, care l-a pus întrebarea, dacă nu îl supără faptul, că producerea unui nou model de motor întârzie peste aşteptările sale?

Ford l-a răspuns: „Eu nu am făcut niciodată o eroare; nici d-ta nu ai făcut niciodată o eroare, şi alţi oameni asemenea nu. Este absurd de a vorbi despre erori omeneşti. Ce crezi d-ta, pentru care scop trăieşti d-ta atel pe pământ? Ştii d-ta pentru ce eşti atel?”

Ca răspuns la aceste întrebări, tot Ford a zis: „Eu am să-ţi spun pentru care scop este fiecare dintre noi pe acest pământ. Pentru ca să adune experienţă. Acesta este singurul scop al vieţii”.

Nu este posibil ca să pricepem unele principii călăuzitoare ale Companiei de motoare Ford, dacă nu ştim, că Ford este un mare aderent al teoriei reîncarnărilor.

Ford crede că marele Meşter al universului, de aceea a trimis pe fiecare om pe planeta aceasta, pentru ca fiecare să înveţe aceea de ce mai are nevoie în prima linie. Dacă un om devine un ucigaş, aceasta se întâmplă din motivul că el are nevoie de această experienţă. Dacă

trăieşte în sărăcie şi griji, este pentru că aceasta este experienţa de care are mai mare nevoie. După ce şi-a câştigat experienţele, el moare. Apoi renaşte iarăşi pentru a continua cu experienţele de care mai are nevoie.

În felul acesta vor învăţa în decurs de eoni câteva suflete aceea ce nu a ştiut nime înainte cu bilioane de ani, adică aceea ce nime nu a ştiut, afară de ziditorul universului. Cel mai mulţi dintre noi au uitat asasinatul, afară de uzul în războiu, dar poate că ne vom desvăţa şi de războaie. Doar nu de mult abia, oamenii au învăţat să pună în mişcare trăsuri fără cal. Ford a fost unul dintre pioneri pe acest teren, şi este ambiţia sa, de a câştiga toate experienţele posibile în acest domeniu.

Ford a fost foarte vesel când a auzit că se vorbeşte, că cu ocazia trecerii dela modelul „T” la fabricarea altui model, ar fi pierdut 100 mil. dolari, şi poate că încă şi mai mult.

„Ce au crezut oare oamenii că vom face cu banii? Au crezut poate că-i vom depune la vre-o bancă, sau poate că-i vom cheltui în alt mod, dacă nu am fi modernizat fabrica noastră? Singurul mod raţional de a folosi banul, este de a-l investi în industrie”.

Se mai spune, a continuat reporterul, că în decursul acestei reorganizări s'a destrămat întregul Dvs. sistem de vânzare. Mari fabricanţi din branşa Dvs. să laudă cu aceea, că v'au acaparât pe cel mai bun vânzător, şi Dvs. v'au rămas numai acela pe care concurenţa vi l-au lăsat.

Ford a răspuns la aceasta, că nu cei nepţi sunt acela care strică o organizaţie. Cel nepţi nu ajung niciodată în situaţia de a putea distruge o organizaţie. Acela care au ajuns la ceva, şi doresc să se odihnească pe laurii lor, sunt aceea care se pun în calea progresului. Pentru ca o industrie să rămână la nivel, ea trebuie ştinută mereu în fermentaţiune. Ce priveşte pe acel vânzător, eu sunt de părere că nu vânzătorul face automobilele, ci un bun automobil face pe vânzător. Dacă nu am dreptate, aceasta se va vedea la vre-o ocazie. În consecinţă frumosul este de a se întrece în găsirea adevărului.

Când reporterul a făcut observaţia că noul model de automobil Ford nu mai seamănă cu cel nehtu, şi a dorit să ştie dacă şi în politica afacerilor Ford va face un gest revoluţionar, Ford a răspuns:

„Schimbările nu sunt revoluţionare. Mi se pare ciudat că am putut produce un astfel de automobil, fără de a ne folosi de vre-un nou principiu fundamental. Noi am făcut numai totul mai bine, decât a fost făcut vre-odată anterior.

Not nu am pornit dela modelul „T” și nici nu am voint să-l perfecționăm. Noi am început totul din nou. Noi ne-am pus întrebarea: „Ce scop are un automobil? Natural că are vre-o mite, și când le-am luat pe rând, ne-am întreat: cum să poate perfecționa această parte pentru ca să-și îndeplinească mai bine scopul ca până acuma?”

„In felul acesta v'ați interesat de cel mai perfect automobil care s'a construit vreodată”.

„Mai mult decât atât, a răspuns Ford. Noi ne-am interesat de cel mai perfect automobil care pește tot s'ar fi putut construi vreodată. De acela lunt de zile niciun automobil nu a părăsit uzinele noastre. Marea întrebare nu era, când vom începe cu fabricarea noului model, ci cum va fi noul model. Dacă am fi aruncat pe piață ceva ce alții ar fi putut construi mai bine, atunci nu am fi ajuns la niciun rezultat. Și chiar dacă am fi produs ceva mai bun ca concurenții noștri, fără să fie produsul cel mai bun pe care l-am fi putut face, ar fi fost un faliment.”

Pentru ca un automobil să fie practic, prețul trebuie să fie redus — să nu fie ieftin, ci moderat. Căci altfel nu putem plasa cantități mari, și dacă asta nu putem, atunci nu putem nici produce la prețul cel mai ieftin.

Dar dacă vom a fixa prețul cel mai ieftin posibil, atunci trebuie să avem o producție maximă, și pentru ca să-l putem avea, trebuie să fixăm un preț cât se poate de scăzut. Capitolul are de scop, să facă posibil producătorului, a fixa un preț care nu se bazează pe primele cheltuieli de producție, ci pe cheltuieli care corespund unei producții maxime posibile. Deci dacă vom a fabrica un automobil cât se poate de ieftin, trebuie să ne aranjăm astfel, ca să-l fabricăm un timp mai îndelungat decât durata unui sezon. Dacă schimbăm tot la două luni modelele noastre, atunci publicul cumpărător trebuie să plătească pentru schimbare — sau să nu cumpere, cu acel rezultat, că ar trebui să ne retragem dela afaceri. Ținta noastră a fost să construim o mașină pe care să o putem produce și vinde în curs de mai mulți ani, cu prețul cel mai ieftin. Dacă nu am reușit, atunci cauza este, că altceva a prestat ceva mai bun decât noi. In orice caz, profitorul este consumatorul.

Se spune despre Ford că ar fi omul contractelor. Spre pildă, nimeni nu este mai aristocratic și totdeauna mai democratic ca el. El se folosește în mod nescrupulos de averea sa, dar în schimb nimeni nu este de averea sa mai puțin conștient ca el. Reporterul l-a făcut impresia celui mai modest om. Față de angajații săi este un autoocrat fără de milă, care pretinde o supu-

nere absolută, și căruia puțin îi pasă de sentimentele altora.

Ford neagă că muncitorii săi ar fi „mașini”. El a zis: D-ta crezi că un lucrător la bandă nu trebuie să fie dibactu. Eu te asigur că acel muncitor trebuie să aibă cu mult mai multă dibăcte decât un mecanic din lumea veche. D-ta să te duci la fabrica dela River-Rouge și te convinge, apoi putem sta de vorbă, dacă muncitorii de acolo sunt automate sau nu — până atunci e de prisos orice discuție.

Reporterul a mers la fabrica din chestle, unde lucrau 45.000 muncitori. Natural, că nu a putut vorbi cu toți, însă după informațiile primite dela directorul tehnic și dela unii muncitori, a avut convingerea, că teoria așa de răspândită că mașinile fac din om automate, nu e chiar întemeiată. Și aici, este ca și în alte întreprinderi: unii muncesc bucuroși, alții nu, dar ei nu se plâng când uzinele Ford lucrează cu înaltă prestare. Cazul contrar nu prea obține.

Unii oameni, care sunt obișnuși a lucra independent se simt deranjați când trebuie să lucreze cu mulțimea, mai cu seamă dacă au îmbătrânit și au învățat meseria „în vremurile bune” când standardul de viață era cu mult mai ieftin ca azi. Dar nu au nimic în contra sistemului mai accelerat al muncii. Nu au lucru greu. De fapt acest ritm despre care să șerle atâta prin zăre, nu este în concordanță cu acela dela fața locului. Cel mai mulți își închipue, că ar fi așa ceva ca la militarii un „marș forțat”. De fapt nu e altceva, decât o mai rațională coordonare a forței fizice. Un lucrător la o mașină mare modernă, nu lucrează așa de repede ca un cosăș sau un lemnar. Nici nu e nevoie. Dacă ar face-o, ar obosi curând, și aceasta nu e în interesul unei fabrici moderne.

Dar ce se va întâmpla, dacă toate lucrările în America se vor face la banda fără fine?

Atunci se va lucra foarte mult, răspunse Ford.

— Și se vor fabrica foarte multe obiecte, adăuse reporterul. Dar' asta e totul?

— Sigur că nu, căci dacă toate lucrările se vor organiza ca aici, va trebui un timp cu mult mai scurt pentru producerea lor. Orele de lucru se vor tot împușina și lefurile se vor tot urca.

Faptul că experiența unei generații trece la cea următoare, nu joacă rol în filosofia lui Ford. Căci ce trece dela o generație la alta, este după părerea sa sufletul individual al omului, sufletul care a locuit într'un corp pe vremea unei civilizații de mult apuse. Sufletul acesta a fost acum predestinat de Atotputernicul, să se reincarneze în Statele Unite, pentru ca să învețe aici proble-

mele pe care le pune munca. Henry Ford este campionul mondial al individualismului, și poate forța cea mai mare socială din lume. (După „Auslese“).

MERCATOR.

Bursa.

Sezonul mort continuă mai departe. În Bursă se observă o acalmie somnolentă. În vederea unor majorări de prețuri la produse petrolifere, acțiunile petrolului nici nu mai apar în Bursă. Deținatorii sunt plini de speranțe relativ la urcări însemnate de curs. Majorările însă ne mai venind, pe la mijlocul lunii petroliferele totuși reapar în înclintă, și se negociază — contra așteptărilor — cu mici scăderi. Acestea sunt micile surprize ale jocului de bursă. Deși nici bancarele nu au apărut în arenă, cursul lor și al industrialelor a rămas staționar. Rentele au înregistrat mici urcări.

Unele industriale bine cotate au avut în ultima decadă oscilațiuni neprevăzute. Chiar și Reșița, o hârtie foarte negociată, a avut un moment de slăbire, scăzând de la Lei 1320 la 1200. Cauza acestor salturi capricioase poate că nu le cunoștem nici chiar profesioniștii rutinași.

De altfel s'a continuat cu finanțarea recoltei. Banca Națională recomandă bănelor să participe cu cel puțin 1/4 din plasamente la această acțiune. Stocurile realizate sunt bune ca gaj.

Se observă stagnare la importul de mărfuri. Ultimele evenimente internaționale nu sunt favorabile unei ameliorări.

Dăm mai jos un tablou comparativ de cursuri.

	Cursul la începutul lunii Ianuarie 1943.	Cursul la 26 August 1943.
Înzestrarea marilor	Lei 73.50	70.25
„mici	67.—	64.—
Reînregistrarea	63.25	66.50
B. N. R.	17.000.—	14.500.—
„Albina“ - Sibiu	500.—	555.—
Banca C. I. Rom.	430.—	610.—
„Românească	1.175.—	850.—
„de Sc. a Rom.	500.—	395.—
Astra Română	5.250.—	3.350.—
Creditul Minter	1.880.—	1.120.—
I. R. D. P.	655.—	440.—
Gaz Metan	2.950.—	3.225.—
„Mica“	1.770.—	1.370.—
„Reșița“	1.650.—	1.500.—
Creditul Industrial	1.425.—	1.090.—
S. R. D.	4.800.—	3.000.—
S. T. B.	4.650.—	1.870.—
Telefoane optate	2.400.—	2.300.—
Nitrogen	1.760.—	1.140.—
„Letea“	1.450.—	1.430.—
Radio vechi		1.400.—
„puri		1.400.—
Steaua Română		1.600.—
Banca de Cr. Rom.		455.—
„Com. Rom.		610.—

E. V.

CRONICA.

Criza în Portugalia. Deși Portugalia e departe de teatrul de război, totuși există o criză monetară care se manifestă în deprecierea escudoului. Capitaliștii își plasează ca și la noi, disponibilitățile cu predilecție în realități. În toate orașele activitatea de construcții este foarte mare. Materialul însă fiind foarte scump, chiriile sunt foarte urcate, așa că în Lisabona și alte orașe mai mari, multe locuințe stau goale. Pentru a remedia lipsa de locuințe, guvernul a luat inițiativa construirii de locuințe ieftine pentru populația mai puțin înstărită.

Conjunctura în Statele Unite. Încheierile de jumătate an arată o modestă creștere a beneficiilor față de epoca corespunzătoare a anului trecut, cu toate că în genere producția s'a intensificat. Paradoxul acesta să explică prin împrejurarea că războiul a impus și Statelor Unite o sforțare financiară uriașă, care în sfera nemijlocită a burghezului se traduce prin urcarea impozitelor. Exact ca la noi. Fiscul deci pompează pentru sine plusul de beneficii care ar rezulta în mod normal din creșterea producției.

În special industria de război a încheiat cu beneficii importante. În industria oșăului nivelul a putut fi menținut la cel din anul trecut.

„General Motors“, pe lângă Ford cea mai mare fabrică de motoare pentru automobile și avioane, și-a mărit beneficiul brut față de anul trecut. Beneficiul net a crescut însă numai cu 30%, adică cu 33.1 mil. dolari.

În Statele Unite căile ferate sunt în administrație particulară. Ele au avut câștigurile cele mai mari, mărindu-și beneficiile cu mai multe sute de procente. Chiar și acele căi ferate care înainte de război au fost deficiente, azi lucrează cu câștiguri mari.

Dolarul. Ce privește acoperirea dolarului cu aur, s'au produs în ultimul timp unele modificări. Dat fiind dificultățile în procurarea de aur suficient s'a admis prin o lege că dolarul poate fi garantat și cu rentă de stat în loc de certificate de aur. Prin aceasta inflația a pătruns și în politica monetară a Statelor Unite.

Prețurile în Elveția. Cu toate că Elveția stă în fruntea statelor cu valută forte, nici ea nu a fost cruțată de tendința mondială a urcării prețurilor. În ultimele 12 luni costul materiilor prime a sporit cu 5.1%. Prețurile de gros au sporit cu 100% față de situația dinainte de război. Costul vieții în luna Maiu 1943 era cu 102.7% mai mare ca în anul 1914.

Cu toate aceste urcări, Elveția este încă departe de scumpetea enorm de mare din restul Europei.